

Vergiye Öğrenci Bakış Açısı: Çukurova Üniversitesi Örneği

Students Perspective on Tax: An Example of Çukurova University

Selin KARLILAR¹

Gülşen KIRAL²

ÖZ

Çalışmada, Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin vergi ahlak, vergi bilinc, vergi tutum ve fiş-fatura kullanım düzeyini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Toplam 872 öğrenciden elde edilen verilere, güvenilirlik analizi, Kruskal Wallis H testi ve Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin bölümü ve sınıfının vergi ahlak, vergi bilinci ve vergi tutumu üzerinde anlamlı bir farklılık yarattığı tespit edilmiştir. Akademik başarı düzeyinin, vergi ahlakı ve vergi tutumu ifadeleri üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Öğrenim türü ise, vergi ahlak ve fiş-fatura kullanım üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vergi ahlakı, vergi bilinci, vergi tutumu, SPSS analizi

ABSTRACT

The aim of the study was to determine the factors affecting the level of tax morality, tax awareness, tax attitude and receipt usage level of students who were educated at Cukurova University, Faculty of Economics and Administrative Sciences. Reliability analysis, Kruskal Wallis H test and Mann Whitney U test were applied to the data obtained from 872 students. According to the results of the analysis, it was determined that the department and class of the students made a meaningful difference on tax morality, tax awareness and tax attitude. It has been determined that the level of academic achievement does not make a significant difference on tax morality and tax attitudes. The type of education does not make a significant difference on tax morality and the use of receipt.

Keywords: Tax morality, tax awareness, tax attitude, SPSS analysis

Tür : Araştırma makalesi
Gönderim tarihi : 23.05.2018
Kabul tarihi : 11.06.2018

¹ Başlıca yazar, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, selinkarlilar@gmail.com

² Doç.Dr., Çukurova Üniversitesi, İ.İ.B.F., Ekonometri Bölümü, gakiral@cu.edu.tr

1. Giriş

Vergi, devlet bütçesi açısından, devlet harcamalarını finanse edebilmek için gerekli olan en önemli gelir kaynağı olarak ifade edilebilmektedir. Vergi bilgisi, mükelleflerin ekonomik sonuçları hesaplayabilmesi için mali bilgiler ile vergi kuralları hakkındaki bilgilerini içermektedir. Mükellefler, vergi bilgisi, vergi bilincine sahipse ve dolayısıyla vergi borcuna sadıksa; devlet gelirleri, vergi gelirlerinden elde edilen kaynaklarla artmaya devam edecektir. Bu şekilde elde edilen gelirler, mükellefin daha refah bir yaşam sürmesi için gerekli olan kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi ve ülkede istikrarlı bir büyüme sağlanabilmesi için önemli bir fon oluşturacaktır.

Vergi gelirlerini arttırmak için en önemli faktörlerin başında mükelleflerin vergi ahlakı, vergi bilinci ve vergi tutumuna sahip olabilmesi gerekmektedir. Hükümetler, vatandaşların bu üç gerekliliğe sahip olabilmesi için kamuoyunu vergi konusunda bilgilendirmeli ya da bu konuda düzenli eğitimler sağlamalıdır. Mükelleflerin, vergi ödemesi konusunda farkındalığını arttırmak ve teşvik etmek için vergilendirme politikalarını da bir araç olarak kullanabilir.

Vergi mükellefleri ile vergi otoriteleri, birbirleri ile bağlantılıdır. Mükelleflerin tutum ve uyumları, vergi otoritelerinin tutumlarını ve eylemlerini etkileyebilmektedir. Benzer şekilde, vergi otoritelerinin tutum ve uyumları da mükelleflerinin davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Adil ve eşit şartlar altında yaşayan mükelleflerin, vergi otoritelerine olan güveni daha yüksek olmaktadır. Buradan hareketle, bireylerin vergi tutumu ve kültürü, mükellef ile devlet arasındaki davranış ilişkilerinden etkilenmektedir.

Vergi mükelleflerinin davranışları, bir bağlamda sosyal-kişisel normların ve deneyimlerin bir sonucudur. Bağlamdaki bir değişiklik, davranışları değiştirdiği gibi normları ve deneyimleri de değiştirebilir. Dolayısıyla, otoriteler vergi tutumu davranışı hakkında daha fazla bilgi sahibi olarak bu doğrultuda faaliyetlerinde düzenleme yapması, vergi mükelleflerinin davranışlarında bir değişime yol açabilir (OECD, 2010).

Vergi mükelleflerinin vergiye olan davranış ve tutumlarını belirleyen faktörler beş kategoride sınıflandırılabilir; (OECD, 2010)

- Denetim ve yaptırım katılığı olan caydırıcılık,
- Kişisel ve sosyal normlar,
- Uyumlu ve uyumsuz olan fırsatlar,
- Hem hükümet ve vergi dairesi hem de diğer vergi mükellefleri için güven ve prosedür ile ilişkili olarak adalet,
- Ödenecek vergi tutarı ve işletme ya da sanayi ile ilgili faktörleri içeren ekonomik faktörler.

Bir toplumda yer alan kişilerin vergi sistemine yönelik hem olumlu hem de olumsuz değer ve tutumları, vergi kültürünün bir parçasını oluşturmaktadır. Örneğin, bazı insanlar vergi ödeme gerekliliğini, kabul edilmesi gereken bir sorumluluk olarak

değerlendirirken, diğerleri vergi konusundaki bir aldatmacanın önemli bir sorun olmadığını düşünebilirler. Bu şekildeki algılar, vergi sisteminde farklı durumlar yaratabilir. Vergi sistemine yönelik olumlu değerler ve tutumlar, vergi tahsilatı için olumlu bir sonuç doğurur. Vergi mükellefinden beklenen bu tür davranışlar, vergi ahlakı olarak nitelendirilebilmektedir. Vergi ahlakı, bireyleri vergi ödemeye sevk eden içsel motivasyon olarak da değerlendirilebilmektedir (Chuenjit, 2014, s.17).

Suyanto ve Trisnawati (2016)'nin, çalışmalarında yer verdiği Rantung ve Priyo (2009), üç temel vergi bilinç türünü vergi ödemesi açısından incelemektedir. İlk olarak, vergi ülkenin kalkınma sürecinin desteklenmesine bir katılım şeklidir. Bu bilinç türüne sahip olan vergi mükellefleri, toplanan vergilerin kendileri için dezavantajlı bir durum yaratmadığının farkında olarak vergi öderler. İkinci olarak vergi ödemelerinin gecikmesi ve vergi yükünün azaltılması, devlet için oldukça fazla zarara neden olmaktadır. Bu bilinç türüne sahip olan mükellefler, vergi ödemelerindeki gecikmenin ve vergi yükünün azaltılmasının zaman içinde ülkenin kalkınma sürecinde aksaklıklara neden olabilecek finansal kaynakları azalttığını bilerek vergi görevlerini yerine getirirler. Üçüncü olarak, yasalarla vergi zorunluluğu getirilebilir. Bu bilinç türüne sahip olan mükellefler ise, vergi ödemesinin güçlü bir yasal temele sahip olduğu ve her vatandaşın mutlak bir görevi olduğunu bildiklerinden ötürü vergi ödemektedirler (Suyanto ve Trisnawati, 2016, s.51).

2. Literatüre Genel Bir Bakış

Vergi yazınında literatür incelendiğinde, vergi ile ilgili çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Bu nedenle, ulusal ve uluslararası çalışmalar ayrı değerlendirilecektir.

Ömürbek vd. (2007), Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin vergi bilincini ölçmeyi amaçlamıştır. Sağlam (2013), Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin vergi algı ve vergi bilinç düzeylerini araştırmaktadır. İki çalışma sonucunda da cinsiyet, yaş, gelir düzeyi gibi değişkenlerin öğrencilerin vergi algı ve vergi bilinç konusundaki görüşlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Bilgin (2011), Türkiye vatandaşlarının vergi ahlak düzeyini etkileyen faktörlerin belirlenmesini amaçladığı çalışmasında Ömürbek vd. (2007) ve Sağlam (2013)'in elde ettiği sonuçların aksine yaş, cinsiyet, gelir durumu gibi değişkenlerin vergi ahlak konusunda belirleyici olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Özdemir ve Ayyal (2007) tarafından Maliye bölümlerinde ve Maliye alanında eğitimi olan öğretim elemanlarının fiş ve fatura kullanımlarının araştırıldığı çalışmada, evlilerin bekârlara göre fiş alımına daha çok önem verdiği, fiş alma sıklığını belirleyen en önemli sosyal etkenlerin ise vergi ahlak, bilinç ve sorumluluğuna sahip olmak olduğuna ulaşılmıştır. Çiçek ve Bitlisli (2017), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde öğrenim gören vergi eğitimi almış ve almamış olan öğrenciler üzerine yapılan çalışma sonucunda, vergi eğitimi alan öğrencilerin, vergi eğitimi almayan öğrencilere göre vergiye olan tutum ve bilinçlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kırıl (2018), Çukurova Üniversitesi Maliye bölümü ve İlahiyat bölümü öğrencileri üzerine yaptığı çalışmasında; vergi ahlak ve vergi bilinci ifadelerinin, öğrencilerin akademik başarı

düzeyi, aylık harcama düzeyi ve aile ikametgâh yeri üzerinde bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşmıştır.

McGee ve Rossi (2006), Arjantin’de ekonomi ve hukuk bölümü öğrencilerinden oluşan 218 kişinin vergi ahlak tutumlarını incelemişlerdir. McGee vd. (2012), Yemen’de Hadhramout Üniversitesinde öğrenim gören İşletme ve Bankacılık ve Finans bölümü 124 öğrencinin vergi kaçırma konusundaki görüşlerini araştırmıştır. İki çalışma sonucunda, öğrencilerin vergi kaçırma konusundaki düşüncelerinin, insan haklarına karşı tutumlara göre değiştiğine ulaşılmıştır. Vergi sistemi adil değilse, vergi kaçırma ahlaka uygun olarak değerlendirilmektedir. Sarasa ve Sarasa-Perez (2016), İspanya’da Alicante Üniversitesinde öğrenim gören, yönetim ve organizasyon dersi alan 157 öğrencinin vergi ahlak düzeyinin ölçülmesi ve cinsiyetler arası vergi konusundaki farklılıkların belirlenmesi amaçlanmıştır. İki cinsiyet için de vergi sistemi bilgisinin aynı düzeyde olduğuna ulaşılmıştır. Vergi ahlak düzeyinin kendiliğinden ortaya çıkmadığı, aile ve sosyal yaşamın etkili olduğu özellikle erken yaşta başlayan bir eğitimin sonucu olduğu ileri sürülmüştür. Cyan vd. (2016), Pakistan’da yaşayan vatandaşların vergi ahlak düzeylerini belirleyen unsurları inceleyerek kadınların erkeklere göre vergi ahlak düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, işgücüne katılım oranının düşük seyrettiği gruplarda vergiye karşı tutumun daha olumlu olduğu, eğitimin vergi ahlakı üzerinde U şekilli bir etkiye sahip olduğu yani eğitime katılımın çok düşük ve çok yüksek olduğu seviyelerde vergi ahlakı düzeyinin daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

3. Metodoloji

Çalışmada Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin vergi ahlak, vergi bilinç, vergi tutum ve fiş/fatura kullanım düzeylerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Yüz yüze anket yöntemi ile ilk aşamada 30 öğrenciye ön test uygulanarak ölçeğin güvenilirliği test edilmiştir. Ölçek güvenilirliği belirlendikten sonra 900 öğrenciye anket uygulanmış, hatalı yanıtlardan dolayı 29 anket analiz dışı bırakılarak toplamda 872 öğrenciden elde edilen veriler SPSS 18.0 paket programı ile analiz edilmiştir. 5 bölümden oluşan anket formunda yer alan sorular 5’li Likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. İlk bölümde, katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin sorular, ikinci bölümde vergi ahlak ifadelerine ilişkin 6 soru, üçüncü bölümde vergi bilinç ifadelerine ilişkin 10 soru, dördüncü bölümde vergi tutum ifadelerine ilişkin 13 soru ve son olarak beşinci bölümde fiş/fatura kullanımına ilişkin 8 soru yer almaktadır.

4. Bulgular

Tablo 1’de ankete katılan öğrencilerin demografik bilgilerine ait değişkenler yer almaktadır. Demografik bilgiler; cinsiyet, bölüm, sınıf dağılımı, öğrenim türü, akademik başarı düzeyi ve aylık harcama düzeyi kapsamında ele alınmaktadır.

Tablo 1. Demografik Bilgiler

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	<i>Erkek</i>	347	%39,8
	<i>Kadın</i>	525	%60,2
Bölüm	<i>Maliye</i>	139	%15,9
	<i>İktisat</i>	205	%23,5
	<i>Ekonometri</i>	528	%60,6
Sınıf Dağılımı	<i>1.Sınıf</i>	194	%22,2
	<i>2.Sınıf</i>	308	%35,3
	<i>3.Sınıf</i>	51	%5,9
	<i>4.Sınıf</i>	319	%36,6
Öğrenim Türü	<i>1.Öğretim</i>	536	%61,5
	<i>2.Öğretim</i>	336	%38,5
Akademik Başarı Düzeyleri	<i>2.00 altında</i>	400	%45,9
	<i>2.00-2.50 arasında</i>	311	%35,7
	<i>2.51-3.00 arasında</i>	123	%14,0
	<i>3.01-3.50 arasında</i>	26	%3,0
	<i>3.51 ve üzerinde</i>	12	%1,4
Aylık Harcama Düzeyleri	<i>300 TL altında</i>	80	%9,2
	<i>300-499 TL arasında</i>	220	%25,2
	<i>500-750 TL arasında</i>	184	%21,1
	<i>751 TL ve üzerinde</i>	388	%44,5

Tablo 2. Vergi Ahlakı için Cronbach Alfa Katsayıları

	Soru-Bütün Korelasyonları	Soru Silindiğinde Alfa Katsayısı
Vergi ödemek önemli bir vatandaşlık görevidir.	,779	,854
Vergi kaçırırsam ve bunu yakın çevrem öğrense çok utanırım.	,505	,902
Bir mükellef için vergi ödemek ahlaklı olmanın göstergesi sayılır.	,702	,865
Bir toplumun vergi ahlakının düşük olması devleti mali ve ekonomik anlamda zorlamaktadır.	,699	,866
Vergi ahlakı önemli bir gelişmişlik göstergesidir.	,794	,851
Almış olduğum mali ve ekonomik eğitim vergi ahlakını geliştirmektedir.	,769	,855
Güvenilirlik Alfa Katsayısı: 0,885		

872 üniversite öğrencisinin katıldığı ankette yer alan vergi ahlakı, vergi bilinci, vergi tutumu ve fiş/fatura kullanımına ilişkin ifadelerin güvenilirliği Cronbach Alfa Katsayısı

yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş ve ankete katılan öğrencilerin vergi ahlak, vergi bilinç, vergi tutum ve fiş/fatura kullanım skorları oluşturulmuştur. Tablo 2’de yer alan vergi ahlakı ifadelerin güvenilirlik alfa katsayısı 0,885 olarak belirlenmiş ve ölçeğin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Vergi Bilinci için Cronbach Alfa Katsayıları

	Soru-Bütün Korelasyonları	Soru Silindiğinde Alfa Katsayısı
Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi vergi bilincini artırır.	,681	,899
Daha şeffaf ve hesap verebilir devlet yönetimi vergi bilincini arttırmaktadır.	,729	,896
Adil vergi yükü dağılımı sağlayacak bir vergi platformu vergi bilincini arttırmaktadır.	,726	,897
Toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi vergi bilincini arttırmaktadır.	,753	,895
Aile içi eğitim ve okul eğitimi vergi bilincini arttırmaktadır.	,764	,894
Vergisini ödemeyenlere ağır cezai yaptırımlar getirilmesi vergi bilincini arttırmaktadır.	,548	,908
Ekonomik ve mali politikaların sonuçlarının vatandaşa yansımaları vergi bilincini arttırmaktadır.	,591	,905
Medyada, sempozyum ve kongrelerde verginin bir vatandaşlık görevi olduğunun vurgulanması vergi bilincini arttırmaktadır.	,727	,896
Toplumun gelir seviyesinin artması vergi bilincini arttırmaktadır.	,602	,904
Reklam kampanyaları vergi bilincini arttırmaktadır.	,622	,903
Güvenilirlik Alfa Katsayısı: 0,909		

Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 5’te sırasıyla vergi bilinç, vergi tutum ve fiş/fatura kullanım ifadelerinin güvenilirlik katsayıları verilmektedir. Tablo 3’te verilen vergi bilincine ait güvenilirlik alfa katsayısı 0,909, Tablo 4’te verilen vergi tutumuna ait güvenilirlik alfa katsayısı 0,867 ve Tablo 5’te verilen fiş/fatura kullanımına ait güvenilirlik alfa katsayısı 0,824 olarak belirlenmiş ve üç ölçeğin de güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada cinsiyet, bölüm, sınıf dağılımı, öğrenim türü, akademik başarı düzeyi ve aylık harcama düzeyi değişkenleri ile gerçekleştirilecek olan analizlerde parametrik olmayan testler kullanılacaktır. İki grubu içeren karşılaştırmalarda (cinsiyet ve öğrenim türü) Mann Whitney U testi, ikiden fazla gruptan oluşan karşılaştırmalarda (bölüm, sınıf

dağılımı, akademik başarı düzeyi ve aylık harcama düzeyi) ise Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır.

Tablo 4. Vergi Tutumu için Cronbach Alfa Katsayıları

	Soru-Bütün Korelasyonları	Soru Silindiğinde Alfa Katsayısı
Vergi sosyal sorumluluk anlayışının bir parçasıdır.	,699	,850
Vergi kutsal bir vatandaşlık görevidir.	,698	,848
Bugün ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin vergi ve borç yükünü arttırmaktadır.	,674	,850
Vergi yükü fazla olduğu için kayıt dışılık bütüt boyutlardadır.	,525	,858
Vergilendirme hukuki bir konudur.	,653	,852
Vergilendirme ahlaki bir konudur.	,619	,853
Vergimi tam ve doğru ödemezsem devlet hizmetleri aksayacaktır.	,665	,850
Vergi oranları yüksek olduğu için devlet yeterli vergi geliri toplayamamaktadır.	,462	,862
Yolsuzluk haberleri vergi ödemekten kaçınmayı sağlamaktadır.	,341	,870
Bir mükellef olarak ödediğim vergilerin tamamının farkındayım.	,511	,859
Vergi mevzuatı hakkında yeterince bilgi sahibiyim.	,459	,862
Ödediğimiz vergilerin devlet tarafından yerinde kullanıldığına inanıyorum.	,416	,866
Ülkemizde adil bir vergilendirme sistemi bulunmaktadır.	,370	,869
Güvenilirlik Alfa Katsayısı: 0,867		

Tablo 5. Fiş-Fatura için Cronbach Alfa Katsayıları

	Soru-Bütün Korelasyonları	Soru Silindiğinde Alfa Katsayısı
Alınmayan her fiş/fatura devletin değil başkalarının zengin olmasını sağlar.	,517	,808
Alışveriş sırasında fiş/faturamı satıcı vermese bile isterim.	,672	,787
Vergi iadesi uygulaması kalksa bile fiş/fatura almaya devam ederim.	,660	,798
Üniversitede okumam alışverişlerimde fiş/fatura alma alışkanlığımı olumlu yönde değiştirmiştir.	,605	,769
Alışveriş sırasında fiş/fatura almayan vatandaş ve vermeyen satıcıyı ikaz ederim.	,560	,802
Alışverişi gerçekleştirdiğim yer (pazar, süpermarket, bakkal vs.) fiş/fatura almamı etkiler.	,593	,797
Alışverişlerdeki ödeme şekli (kredi kartı, nakit, veresiye, taksit vb.) fiş/fatura almamı etkiler.	,429	,822
Kişisel gelirim artması devletin vergi gelirlerinin artmasından daha önemlidir.	,364	,828
Güvenilirlik Alfa Katsayısı: 0,824		

Cinsiyet

İki gruptan oluşan cinsiyet değişkeni ile gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin cinsiyeti ile vergi bilinci ifadeleri arasında %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile vergi ahlakı ifadeleri arasındaki ikili karşılaştırma sonuçlarına göre, “Bir toplumun vergi ahlakının düşük olması devleti mali ve ekonomik anlamda zorlamaktadır.” ifadesinin %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık yarattığı ve erkeklerin vergi ahlak ortalamasının, kadınlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6’da cinsiyet ile vergi tutumu arasında %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratan ifadeler yer verilmektedir. Tablo 6 incelendiğinde erkeklerin vergi tutum ortalamasının kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Vergi Tutumu ile Cinsiyet için Mann Whitney U Test Sonuçları

	Sıralamaların Ortalaması		Mann Whitney U Testi	Z	Olasılık (p)
	Erkek	Kadın			
Vergi kutsal bir vatandaşlık görevidir.	457,05	422,92	83958,000	-2,080	,038*
Bugün ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin vergi ve borç yükünü arttırmaktadır.	457,86	422,38	83676,000	-2,179	,029*
Vergi mevzuatı hakkında yeterince bilgi sahibiyim.	461,47	419,99	82421,500	-2,489	,013*

*%5 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 7. Fiş/Fatura Kullanımı ile Cinsiyet için Mann Whitney U Test Sonuçları

	Sıralamaların Ortalaması		Mann Whitney U Testi	Z	Olasılık (p)
	Erkek	Kadın			
Üniversitede okumam alışverişlerimde fiş/fatura alma alışkanlığımı olumlu yönde değiştirmiştir.	461,55	419,94	82395,500	-2,479	,013*
Alınmayan her fiş/fatura devletin değil başkalarının zengin olmasını sağlar.	414,19	451,24	83347,000	-2,246	,025*
Alışveriş sırasında fiş/faturamı satıcı vermese bile isterim.	419,65	447,64	85241,000	-1,769	,093**

* ve ** sırasıyla, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 7’de cinsiyet ile fiş/fatura kullanımı arasında anlamlı bir farklılık yaratan ifadelere yer verilmektedir. Tablo 7 incelendiğinde, fiş/fatura kullanımında, ilk ifade için erkeklerin, diğer ifadeler için kadınların ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrenim Türü

İki gruptan oluşan öğrenim türü değişkeni ile gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin öğrenim türü ile vergi ahlak ve fiş/fatura kullanım ifadeleri arasında %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Öğrenim türü ile vergi bilinci ifadeleri arasındaki ikili karşılaştırma sonuçlarına göre, “Reklam kampanyaları vergi bilincini arttırmaktadır.” ifadesinin %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık yarattığı ve öğrenim türü 1. öğretim olan öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8. Vergi Tutumu ile Öğrenim Türü için Mann Whitney U Test Sonuçları

	Sıralamaların Ortalaması		Mann Whitney U Testi	Z	Olasılık (p)
	1. Öğretim	2. Öğretim			
Ödediğimiz vergilerin devlet tarafından yerinde kullanıldığına inanıyorum.	450,29	414,51	82658,500	-2,106	,035*
Ülkemizde adil bir vergilendirme sistemi bulunmaktadır.	448,30	417,67	83721,000	-1,803	,071**

* ve ** sırasıyla, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 8’de öğrenim türü ile vergi tutumu arasında anlamlı bir farklılık yaratan ifadelere yer verilmektedir. Öğrenim türü 1. öğretim olan öğrencilerin ortalamasının, 2. öğretim türüne göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bölümler

İkiden fazla gruptan oluşan bölüm değişkeni ile gerçekleştirilen analizlerden, Tablo 9’da vergi ahlakı ifadelerinin bölümlere göre farklılık gösterip göstermediğine dair Kruskal Wallis-H test sonuçlarına yer verilmektedir. Tablo 9 incelendiğinde, vergi ahlak ifadelerinden “Vergi kaçırırsam ve bunu yakın çevrem öğrense çok utanırım.” ifadesi haricindeki bütün ifadeler %5 önem düzeyinde incelendiğinde, vergi ahlak ifadeleri ile bölümler arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Maliye bölümü öğrencilerinin ortalamalarının diğer bölümlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Vergi Ahlakı İfadelerinin Bölümlere Göre Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

	Mean Rank			Ki-kare	Olasılık (p)
	Maliye	İktisat	Ekonometri		
Vergi ödemek önemli bir vatandaşlık görevidir.	509,90	451,38	411,40	20,775	,000*
Vergi kaçırırsam ve bunu yakın çevrem öğrense çok utanırım.	456,43	453,78	424,54	3,402	,183
Bir mükellef için vergi ödemek ahlaklı olmanın göstergesi sayılır.	481,54	476,16	409,25	17,219	,000*
Bir toplumun vergi ahlakının düşük olması devleti mali ve ekonomik anlamda zorlamaktadır.	526,94	451,54	406,85	28,906	,000*
Vergi ahlakı önemli bir gelişmişlik göstergesidir.	517,88	437,31	414,76	20,938	,000*
Almış olduğum mali ve ekonomik eğitim vergi ahlakını geliştirmektedir.	508,92	454,63	410,40	20,954	,000*

*%5 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 10'da vergi bilinci ifadelerinin bölümlere göre farklılık gösterip göstermediğine dair sonuçlara yer verilmektedir. Tablo 10 incelendiğinde, son 3 ifade haricinde bütün ifadeler için %5 önem düzeyinde bölümlere göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. İfadeler incelendiğinde ise, Maliye ve İktisat bölümü öğrencilerinin, Ekonometri bölümü öğrencilerine göre ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10. Vergi Bilinci İfadelerinin Bölümlere Göre Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

	Mean Rank			Ki-kare	Olasılık (p)
	Maliye	İktisat	Ekonometri		
Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi vergi bilincini artırır.	522,90	453,13	407,30	27,987	,000*
Daha şeffaf ve hesap verebilir devlet yönetimi vergi bilincini arttırmaktadır.	531,87	457,27	403,33	35,181	,000*
Adil vergi yükü dağılımı sağlayacak bir vergi platformu vergi bilincini arttırmaktadır.	525,25	457,48	404,99	31,014	,000*
Toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi vergi bilincini arttırmaktadır.	474,27	465,65	415,24	10,988	,004*
Aile içi eğitim ve okul eğitimi vergi bilincini arttırmaktadır.	460,88	471,81	416,37	9,951	,007*
Vergisini ödemeyenlere ağır cezai yaptırımlar getirilmesi vergi bilincini arttırmaktadır.	460,33	462,87	419,37	6,216	,045*
Ekonomik ve mali politikaların sonuçlarının vatandaşa yansımaları vergi bilincini arttırmaktadır.	425,60	477,01	423,64	7,613	,022*
Medyada, sempozyum ve kongrelerde verginin bir vatandaşlık görevi olduğunun vurgulanması vergi bilincini arttırmaktadır.	443,13	454,20	427,88	1,939	,379
Toplumun gelir seviyesinin artması vergi bilincini arttırmaktadır.	406,41	446,30	440,62	2,632	,268
Reklam kampanyaları vergi bilincini arttırmaktadır.	413,53	442,62	440,17	1,510	,470

* %5 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 11. Vergi Tutumu İfadelerinin Bölümlere Göre Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

	Mean Rank			Ki-kare	Olasılık (p)
	Maliye	İktisat	Ekonometri		
Vergi sosyal sorumluluk anlayışının bir parçasıdır.	499,96	449,58	414,71	15,928	,000*
Vergi kutsal bir vatandaşlık görevidir.	475,01	441,12	424,57	5,082	,079**
Bugün ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin vergi ve borç yükünü arttırmaktadır.	547,36	391,50	424,79	39,649	,000*
Vergi yükü fazla olduğu için kayıt dışılık büyük boyutlardadır.	513,19	389,82	434,43	22,077	,000*
Vergilendirme hukuki bir konudur.	493,71	442,22	419,22	11,614	,003*
Vergilendirme ahlaki bir konudur.	508,22	436,58	417,59	15,458	,000*
Vergimi tam ve doğru ödemezsem devlet hizmetleri aksayacaktır.	472,81	450,04	421,68	5,943	,051**
Vergi oranları yüksek olduğu için devlet yeterli vergi geliri toplayamamaktadır.	480,44	414,24	433,58	6,337	,042*
Yolsuzluk haberleri vergi ödemekten kaçınmayı sağlamaktadır.	509,00	439,99	416,06	16,133	,000*
Bir mükellef olarak ödediğim vergilerin tamamının farkındayım.	416,47	465,41	430,55	4,228	,121
Vergi mevzuatı hakkında yeterince bilgi sahibiyim.	453,83	435,88	432,18	,891	,640
Ödediğimiz vergilerin devlet tarafından yerinde kullanıldığına inanıyorum.	361,26	481,90	438,68	20,335	,000*
Ülkemizde adil bir vergilendirme sistemi bulunmaktadır.	385,08	486,56	430,60	15,089	,001*

* ve ** sırasıyla, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 11’de vergi tutumu ifadelerinin bölümler arasında farklılık yaratıp yaratmadığına dair sonuçlara yer verilmektedir. Tablo 11 incelendiğinde, vergi tutumu ifadelerinin büyük çoğunluğunun anlamlı bir farklılık yarattığı görülmektedir. Çoğunlukla Maliye

bölümü öğrencilerinin vergi tutumlarının, diğer bölüm öğrencilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 12’de fiş/fatura kullanımı ifadelerinin bölümler arasında farklılık yaratıp yaratmadığına dair sonuçlara yer verilmektedir. Tablo 12 incelendiğinde, ifadelerin yarısı için %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Maliye ve İktisat bölümü öğrencilerinin, Ekonometri bölümü öğrencilerine göre fiş/fatura kullanım ortalamaları daha yüksektir.

Tablo 12. Fiş/Fatura İfadelerinin Bölümlere Göre Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

	Mean Rank			Ki-kare	Olasılık (p)
	Maliye	İktisat	Ekonometri		
Alınmayan her fiş/fatura devletin değil başkalarının zengin olmasını sağlar.	492,85	431,52	423,60	9,082	,011*
Alışveriş sırasında fiş/faturamı satıcı vermese bile isterim.	453,83	470,01	418,93	7,650	,022*
Vergi iadesi uygulaması kalksa bile fiş/fatura almaya devam ederim.	441,74	446,31	431,31	,652	,722
Üniversitede okumam alışverişlerimde fiş/fatura alma alışkanlığımı olumlu yönde değiştirmiştir.	484,51	453,85	417,13	10,000	,007*
Alışveriş sırasında fiş/fatura almayan vatandaşı ve vermeyen satıcıyı ikaz ederim.	409,98	465,03	432,40	4,579	,101
Alışverişini gerçekleştirdiğim yer (pazar, süpermarket, bakkal vs.) fiş/fatura almamı etkiler.	446,12	450,24	428,64	1,457	,483
Alışverişlerdeki ödeme şekli (kredi kartı, nakit, veresiye, taksit vb.) fiş/fatura almamı etkiler.	422,72	435,49	440,52	,593	,743
Kişisel gelirim artması devletin vergi gelirlerinin artmasından daha önemlidir.	392,59	454,76	440,97	5,783	,055**

* ve ** sırasıyla, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Akademik Başarı Düzeyi

İkiden fazla gruptan oluşan akademik başarı düzeyi ile gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin akademik başarı düzeyi ile vergi ahlakı ve vergi tutumu ifadeleri arasında %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Akademik başarı düzeyi ile vergi bilinci ifadeleri arasındaki karşılaştırma sonuçlarına göre, “Medyada, sempozyum ve kongrelerde verginin bir vatandaşlık görevi olduğunun vurgulanması vergi bilincini arttırmaktadır.” ifadesinin %10 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık yarattığı ve akademik başarı düzeyi 2.00 ve altında olan grubun en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13’te fiş/fatura kullanımı ile akademik başarı düzeyi arasında %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratan ifadeler yer verilmektedir. Tablo 13 incelendiğinde, en yüksek ortalamaya sahip olan akademik başarı düzeyinin 2.51-3.00 olduğu görülmektedir.

Aylık Harcama Düzeyi

İkiden fazla gruptan oluşan aylık harcama düzeyi ile vergi ahlakı ifadeleri arasındaki karşılaştırma sonuçlarına göre, “Bir mükellef için vergi ödemek ahlaklı olmanın göstergesi sayılır.” ifadesinin %5 önem düzeyine göre anlamlı bir farklılık yarattığı ve 751 tl ve üzeri olan harcama düzeyi grubunun en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. Fiş/Fatura ile Akademik Başarı Düzeyi için Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

	Mean Rank					Ki-kare	Olasılık (p)
	2.00 altı	2.00-2.50	2.51-3.00	3.01-3.50	3.50 üstü		
Alınmayan her fiş/fatura devletin değil başkalarının zengin olmasını sağlar.	432,39	438,97	463,99	433,17	234,83	10,025	,040*
Alışveriş sırasında fiş/faturamı satıcı vermese bile isterim.	444,41	432,42	458,18	361,63	218,75	14,116	,007*

* %5 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Aylık harcama düzeyi ile vergi tutumu ifadeleri arasındaki karşılaştırma sonuçlarına göre, “Vergi sosyal sorumluluk anlayışının bir parçasıdır.” ifadesinin %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık yarattığı ve 751 tl ve üzeri olan aylık harcama grubunun en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Aylık harcama düzeyi ile fiş/fatura kullanımı ifadeleri arasındaki karşılaştırma sonuçlarına göre ise, “Alışveriş sırasında fiş/faturamı satıcı vermese bile isterim.” ifadesinin %10 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık yarattığı ve 751 tl ve üzeri olan aylık harcama grubunun ortalaması en yüksek grup olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14’te aylık harcama düzeyi ile vergi bilinci arasında anlamlı bir farklılık yaratan ifadelere yer verilmektedir. Tablo 14 incelendiğinde, çoğunlukla 751 tl ve üzeri aylık harcama grubunun ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Vergi Bilinci ile Aylık Harcama Düzeyi için Kruskal Wallis-H Test Sonucu

	Mean Rank				Ki-kare	Olasılık (p)
	300 tl altında	300-499 tl	500-750 tl	751 tl üzeri		
Ödenen vergilerin çok açık ve net olarak nerelerde kullanıldığının bilinmesi vergi bilincini artırır.	377,73	423,74	459,41	444,99	7,913	,048*
Daha şeffaf ve hesap verebilir devlet yönetimi vergi bilincini arttırmaktadır.	388,38	419,60	422,00	462,88	10,131	,017*
Aile içi eğitim ve okul eğitimi vergi bilincini arttırmaktadır.	405,57	411,41	432,07	459,20	7,544	,056**

* ve ** sırasıyla, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Sınıf Dağılımı

İkiden fazla gruptan oluşan sınıf dağılımı ile vergi ahlakı ifadeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığına dair sonuçlara Tablo 15’te yer verilmektedir. Tablo 15 incelendiğinde, vergi ahlakı ifadelerinin yarısının %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılığa sahip olduğu ve 3. ve 4. sınıfların ortalamalarının diğer sınıflara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 16’da sınıf dağılımı ile vergi bilinci ifadeleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına dair sonuçlara yer verilmektedir. Vergi bilinci ifadelerinin çoğunluğunun anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir. Tablo 16 incelendiğinde, 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin en yüksek ortalamaya sahip olduğuna ulaşılmaktadır.

Tablo 15. Vergi Ahlakı ile Sınıf için Kruskal Wallis H Test Sonuçları

	Mean Rank				Ki-kare	Olasılık (p)
	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf		
Vergi ödemek önemli bir vatandaşlık görevidir.	395,64	441,86	432,37	456,84	8,582	,035*
Vergi kaçırırsam ve bunu yakın çevrem öğrense çok utanırım.	453,16	440,99	414,91	425,48	2,173	,537
Bir mükellef için vergi ödemek ahlaklı olmanın göstergesi sayılır.	412,99	452,12	439,18	435,29	3,166	,367
Bir toplumun vergi ahlakının düşük olması devleti mali ve ekonomik anlamda zorlamaktadır.	397,16	432,91	494,30	454,65	10,171	,017*
Vergi ahlakı önemli bir gelişmişlik göstergesidir.	398,91	432,78	451,27	460,59	8,491	,037*
Almış olduğum mali ve ekonomik eğitim vergi ahlakını geliştirmektedir.	412,89	434,60	415,70	456,01	4,581	,205

* %5 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 16. Vergi Bilinci ile Sınıf için Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

	Mean Rank				Ki-kare	Olasılık (p)
	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf		
Odenen vergilerim çok açık ve net olarak nerelerde kullandığımı bilmemesi vergi bilincini artırır.	389,15	433,10	517,75	455,59	16,155	,001*
Daha şeffaf ve hesap verebilir devlet yönetimi vergi bilincini arttırmaktadır.	381,37	436,13	513,53	458,07	18,935	,000*
Adil vergi yükü dağılımı sağlayacak bir vergi platformu vergi bilincini arttırmaktadır.	390,00	444,81	521,72	443,14	14,972	,002*
Toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi vergi bilincini arttırmaktadır.	398,94	460,54	422,43	438,38	8,324	,040*
Aile içi eğitim ve okul eğitimi vergi bilincini arttırmaktadır.	403,40	458,57	417,24	438,40	6,893	,075**
Vergisini ödemeyenlere ağır cezai yaptırımlar getirilmesi vergi bilincini arttırmaktadır.	406,15	439,96	435,84	451,72	4,360	,225
Ekonomik ve mali politikaların sonuçlarının vatandaşa yansması vergi bilincini arttırmaktadır.	423,39	466,65	412,67	419,17	7,576	,056**
Medyada, sempozyum ve kongrelerde verginin bir vatandaşlık görevi olduğunun vurgulanması vergi bilincini arttırmaktadır.	405,37	453,65	399,07	444,86	6,586	,086**
Toplumun gelir seviyesinin artması vergi bilincini arttırmaktadır.	437,93	454,21	410,90	422,63	3,267	,352
Reklam kampanyaları vergi bilincini arttırmaktadır.	437,77	454,11	403,47	424,00	3,448	,328

* ve ** sırasıyla, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 17’de sınıf dağılımı ile vergi tutumu ifadeleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına dair sonuçlara yer verilmektedir. Vergi tutumu ifadelerinin çoğunluğunun anlamlı bir farklılık yarattığı görülmektedir. Tablo17 incelendiğinde, 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 17. Vergi Tutumu ile Sınıf için Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

	Mean Rank				Ki-kare	Olasılık (p)
	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf		
Vergi sosyal sorumluluk anlayışımın bir parçasıdır.	417,13	448,63	447,27	434,85	2,353	,502
Vergi kutsal bir vatandaşlık görevidir.	433,62	437,86	379,93	445,98	3,451	,327
Bugün ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin vergi ve borç yükünü arttırmaktadır.	419,53	400,73	487,69	473,18	18,287	,000*
Vergi yükü fazla olduğu için kayıt dışılık bütüt boyutlardadır.	393,36	406,53	505,74	480,60	26,192	,000*
Vergilendirme hukuki bir konudur.	394,22	440,63	502,78	447,63	11,546	,009*
Vergilendirme ahlaki bir konudur.	397,91	425,57	466,83	465,67	11,013	,012*
Vergimi tam ve doğru ödemezsem devlet hizmetleri aksayacaktır.	435,74	432,49	468,56	435,71	1,018	,797
Vergi oranları yüksek olduğu için devlet yeterli vergi geliri toplayamamaktadır.	416,49	440,46	468,92	439,66	2,358	,502
Yolsuzluk haberleri vergi ödemekten kaçınmayı sağlamaktadır.	395,95	440,91	462,40	452,76	7,502	,057**
Bir mükellef olarak ödediğim vergilerin tamamını farkındayım.	458,04	452,09	367,75	419,34	8,596	,035*
Vergi mevzuatı hakkında yeterince bilgi sahibiyim.	44,17	445,29	410,54	427,50	1,645	,649
Ödediğimiz vergilerin devlet tarafından yerinde kullanıldığına inanıyorum.	492,44	461,92	451,10	375,61	33,546	,000*
Ülkemizde adil bir vergilendirme sistemi bulunmaktadır.	487,23	461,54	450,48	379,23	29,326	,000*

* ve ** sırasıyla, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 18’de sınıf dağılımı ile fiş/fatura kullanımı arasında %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık olan ifadelere yer verilmektedir. En yüksek ortalamaya sahip olan sınıfların, 2. ve 3. sınıf olduğu görülmektedir.

Tablo 18. Fiş/Fatura Kullanımı ile Sınıf için Kruskal Wallis-H Test Sonuçları

	Mean Rank				Ki-kare	Olasılık (p)
	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf		
Alınmayan her fiş/fatura devletin değil başkalarının zengin olmasını sağlar.	396,28	421,04	480,31	468,88	13,931	,003*
Alışveriş sırasında fiş/faturamı satıcı vermese bile isterim.	411,30	463,01	427,57	427,66	6,485	,090**

* ve ** sırasıyla, %5 ve %10 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

5. Sonuç

Çalışmada, Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin vergi ahlak, vergi bilinç, vergi tutum ve fiş/fatura kullanım düzeylerini etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. 139 Maliye bölümü, 205 İktisat bölümü ve 528 Ekonometri bölümü öğrencileri olmak üzere toplam 872 öğrenciden anket yoluyla elde edilen verilere güvenilirlik analizi, Kruskal Wallis Testi ve Mann Whitney U analizi uygulanmıştır.

Analiz sonucunda, 2’li gruptan oluşan cinsiyet değişkeni ile vergi bilinci ifadeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. 2’li gruptan oluşan diğer bir değişken olan öğrenim türü ile vergi ahlak ve fiş/fatura kullanım ifadeleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Öğrenim türü ile vergi bilinç ve vergi tutum ifadelerinin bazıları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ve 1. öğretim öğrencilerinin, 2. öğretim öğrencilerine göre daha bilinçli olduğu görülmüştür.

2’den fazla gruptan oluşan bölüm değişkeni ile vergi ahlakı, vergi bilinci ve vergi tutumu ifadelerinin çoğunluğu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Vergi ahlakı ve vergi tutumu düzeyinin en yüksek olduğu bölüm Maliye’dir. Vergi bilinç düzeyi yüksek olan bölümler ise Maliye bölümü ve İktisat bölümüdür.

Akademik başarı düzeyi ile vergi ahlakı ve vergi tutumu ifadeleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Vergi bilinci için anlamlı farklılık olan ifadeler incelendiğinde, akademik başarı düzeyi 2.00 altında olan öğrencilerin vergi bilinci daha yüksek olduğu görülmektedir. Fiş/fatura kullanımı için anlamlı farklılık olan ifadeler incelendiğinde, fiş/fatura kullanım düzeyi yüksek olan akademik başarı düzeyi ise 2.51-3.00 arasında olan öğrencilerdir.

Aylık harcama düzeyi değişkeni incelendiğinde; vergi ahlak, vergi bilinç, vergi tutum ve fiş/fatura kullanım düzeyi en yüksek olan harcama düzeyi 751 tl ve üzeri olan öğrencilerdir.

Sınıf dağılımı değişkeni ile vergi ahlak, vergi bilinç ve vergi tutumu ifadelerinin çoğunluğu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Vergi ahlak düzeyi en yüksek olan öğrenciler 4.sınıf, vergi bilinç düzeyi en yüksek olan öğrenciler 2. sınıf, vergi tutum düzeyi en yüksek olan öğrenciler ise 3.sınıf öğrencileridir.

KAYNAKÇA

- Bilgin, K.H. (2011). Türkiye’de Vergi Ahlakının Belirleyicileri. ODTÜ Gelişme Dergisi, 38, 167-190.
- Chuenjit, P. (2014). The Culture of Taxation: Definition and Conceptual Approaches for Tax Administration. Journal of Population and Social Studies, 22, 14-34.
- Cyan, M.R., Koumpias, A.M. ve Martinez-Vazquez, J. (2016). The determinants of tax morale in Pakistan. Journal of Asian Economics, 47, 23-34.
- Çiçek, U. ve Bitlisli, F. (2017). Vergi Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinci ve Farkındalığı Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 261-277.
- Kıral, E. (2018). Vergi Ahlak ve Vergi Bilincini Etkileyen Faktörler: Çukurova Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Analiz. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (2), 150-167. DOI: 10.25287/ohuiibf.406263
- McGee, R., Aljaaidi, K.S. ve Musaibah, A.S. (2012). The Ethics of Tax Evasion: A Survey of Administrative Sciences’ Students in Yemen. International Journal of Business and Management, 7 (16), 1-12.
- McGee, R.W. ve Rossi, M.J. (2006). The Ethics of Tax Evasion: A Survey of Law and Business Students in Argentina. Sixth Annual International Business Research Conference, Warsaw University, February 10–11, 2006.
- OECD. (2010). The type of learning does not make a significant difference on tax morality and the use of invoices.
- Ömürbek, N., Çiçek, G.H., Çiçek, S. (2007). Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Anketin Bulguları. Maliye Dergisi, 153, 102-122.
- Özdemir, A.R ve Ayvalı, H. (2007). Vergi Bilincine Sahip Bireylerin Fiş veya Fatura Alma Duyarlılığını Etkileyen Faktörler. Maliye Dergisi, 153, 51-73.

- Sarasa, C.P. ve Sarasa-Perez, J. (2016). University Students' Tax Morale: A Study of Gender Within The University of Alicante, Spain. Proceedings of ICERI2016 Conference 14th-16th November 2016, 4594-4599.
- Sağlam, M. (2013). Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Bilinci. Sosyoekonomi, 2013-1, 315-334.
- Suyanto ve Trisnawati, E. (2016). The Influence of Tax Awareness Toward Tax Compliance of Entrepreneurial Taxpayers and Celengan Padjeg Program As a Moderating Variable: A Case Study At The Pratama Tax Office of Wonosari Town. INFERENSI, Jurnal Penelitian Sosial Keagamaan, 10 (1), 47-68.